KRIJES

OMLADINSKI LIST
ZA POUKU I ZABAVU

UREĐUJE:
VELIMIR DEŽELIĆ
ODGOVORNI UREDNIK:
JOSIP KREINZ

BROJ 9. GOD. I.

IZLAZI:
SVAKOG 1. I 15. DANA U MJESECU,
TIJEKOM ŠKOL. GODINE.
POJEDINI BROJ 20 FIL. — GOD. CIJENA 3 KR.

Sadržaj:

Spomen dani

(od 1. do 15. veljače.)

1. 1607. † Ivan Ilinić, nar. junak u Slavoniji. — 1713. † Marko Mesić, lički junak, u Karlobagu.
2. 1816. * Mirko Bogović, pjesnik, u Varaždinu. — 1894. † Margareta Sarto, rođena Sanson, majka pape Pija X., u svojoj 81. god. okruni smrću pravedničkom žiće puno rada i požrtvovnostti.
3. 1806. * Franjo barun Kulmer, hrv. ministar, u Zagrebu.
4. 1765. † Baltazar Krčelić, kanonik i znameniti povjesničar, u Zagrebu. — 1815. * Josip Juraj Strossmayer u Osijeku.
5. 1515. * Juraj Grof Drašković, hrvatski ban i kardinal, vrlo uman i okretan državnik. — 1822. * Fra Grga Martić u Posušju, pjesnik (hrvatski »Homer«), »Osvetnici«. — 1834. * Kardinal A. Capecelatro, slavni tal. pisac (»Sursum corda«, hrv.: »Uzdasi k Bogu«).
6. 1785. * Josip Vračan, kajkavski pisac i kanonik, u Zagrebu.
7. 1819. * Sidonija Erdödy-Rubido u Zagrebu, prva hrv. primadona (u »Porinu«). — 1878. † Pijo IX. u 86. godini vijeka, a u 32. god. papovanja svojega, prvi papa, koji je prevalio tradicijonalnost 25. godina sv. Petra (annos Petri non videbis).
8. 1908. † Dr. Marijan Derenčin u Zagrebu, predstojnik pravosudnog odjela, oštrouman pravnik i okretan odvjetnik.
9. 1890. † Metel barun Ožegović, političar, u Beču.
10. 1842. Utemeljena »Matica Ilirska«. — 1882. † Andrija Palmović, čuvstveni lirski pjesnik, u Zagrebu.
12. 1787. † Ruđer Jos. Bošković, matematičar, u Milanu.
13. 1673. * Ignjat Đorđić, pjesnik, u Dubrovniku (»Suze Mandaljene pokornice u šest cviljenja«). 1894. † Dr. Franjo Rački, prvi hrv. povjesničar, u Zagrebu. (»Monumenta«.)
14. 1776. Marija Terezija ukida austr. primorje i vraća Rijeku Hrvatskoj.
15. 1845. * Matilda Lesić, hrv. pjevačica, u Lavovu.

Odgovori uredništva.

Rukopisi se i slike ne vraćaju.

Zahumski. Silan ste strah utjerali u moje kosti svojim strogim pismom. Tražite razjašnjenje, zašto ne uvrstismo Vaše ime među »odgonetače« — ta, bijes bi ga znao, možda ste poslali odgonetke prekasno — ili nijesam znao pročitati imena — ili itd. — Ne ljutite se!

M. W. g. Danas sutra!

V. K. u S. Sličnih sam molba dobio već mnogo, a shvatit ćete, da je to teško, kad i sami jedva životarimo — u ostalom poslat ću pismo upravi, koja ima odlučiti.

L . . . R . . . . . r u Z. Nije još za tisak.

Zvonar J. „P.“ Kod prijevoda ne smije biti jezik tako tvrd i sredovječan.

Tajna. Veselit će me Vaša pomoć i u buduće.

Onima, koji traže odgovore. Svima već radi prostora ne možemo odgovarati, a i što ćemo pripovijedati onomu, koji n. pr. pošalje jednu zagonetku i pita, da li je dobra, imade li smisla, kad ćemo je uvrstiti itd.

Milan K. Zgodom. Pjesma je slaba.

M. B. Pisat ću Ti, čim dospijem. Živio!

I. G. tt. r. Veselilo bi me, da mi šaljete i opis k slici.

KRIJES

OMLADINSKI LIST ZA POUKU I ZABAVU.

BR. 9. U ZAGREBU 1. VELJAČE 1910. GOD. I.

HRVATSKA PJESMA.

MIL. EVIN.

Oj pjesmo, moga tješiteljka roda,
Ti narodnijeh čuvarice prava,
Oj tebi samo, tebi budi slava,
Da rod mi sàpet zna, što je sloboda.

Ta svaki crvak, svako drvce, travka,
Od zemlje crne do nebeskog svoda,
I sve, što živo zemljom mojom hoda,
Nek tebi klikne: »Slava, vječna slava!«

Priča hijeroglifa.

(Nastavak.)

Megal Eirenon.

VIII. Za H'ont-sen-sin.

Duboki je snijeg zapao i dalje još padao nečujno, kad su po toploj sobi dra Louis Aldena zazvučale ponajprije tihe, a onda sve življe i zanosnije riječi profesora:

*

Kao kad se u mirnu lokvu, koja ostaje tamo iza poplave svetog Nila baci kamečak, a valovi se u krugovima brzo šire sve dalje — dalje, tako se brzo i nadaleko proširila vijest:

»Budući da najmoćniji od sviju — kralj Keops treba građe, da dovrši vječni stan svom tijelu, to obećaje onomu, koji dobavi najviše siva klesana granita, kao nagradu — na daleko zbog ljepote, uma i blagozvučnog glasa i pjeva poznatu kraljevnu H'ont-sen-sin.«

Brzo se proširila ta vijest — tim brže, jer je bila tako nevjerojatna.

I po dva i po tri puta pitaše oni, koji Nilom povlače splavi, a i oni trgovci na velikim trgovačkim brodovima, tamo iz Fenicije i dalekih tajinstvenih krajeva — ne vjerovahu svojim ušima, kad su im Keopsovi glasnici javljali i molili ih, da razglase svuda, gdje pristanu — da kralj Keops prodaje svoju kćerku.

I mnoga se kletva digla protiv starog oholice, krvnika i tirana, jer su svi ljubili mladu kraljevnu, »kojoj je oko ploha sunčana, a glas kao zefira dah.«

Meri-sankh, majka lijepe kraljevne, ni ona nije vjerovala, da je istina, što govori svijet — tješila se — ali doskora se uvjerila, da onaj, koji je već kroz toliki niz godina gonio ljude, da mu besplatno rade, onaj, komu vječno zviždi

bič u ruci; onaj, koga proklinje hiljade usana, onaj, komu je pogled vječno mrk, a usne pjenave od kletvi, onaj, koji je prolio toliko ljudske krvi — a i pred bogovima ne strepi, jer im je porušio žrtvenike i kipove, pozatvarao hramove, a svećenike prisilio, da crtaju u kamen lažne hvalospjeve — njemu — o, taj je doista mogao zaboraviti i vlastitu kćer — u pohlepi i oholosti.

Plakala je siromašna majka — ali uzalud, znala je i sama, da suze ne koriste, da su molbe uzaludne — da u grudima Keopsovim nema više ništa plemenita.

I H'ont-sen-sin i brat njezin Dud-ev-Ra, i oni su plakali — a s njima je plakao i dvor i narod — — — — — — — — — — — — —

Doskora počeše dolaziti sa sviju stana čudni ljudi, kakovih još nigda nije vidio crni Egipat. — Kad su govorili niko nije znao, što govore, a ipak su znali, zašto dolaze. Dolazili su i u dugim šarenim haljinama i kratkim bijelim odorama, oboružani i goloruki, bilo je gorostasnih i malenih — ružnih, s dugom kosom i bradom, a svi s golemim pratnjama. Na razne su strane svijeta pokazivali, ako ih je ko preko tumača upitao, odakle dolaze.

Čudio se svijet tomu narodu — ali danas — uzdrhnuo je i strepio svako, ko je vidio golemu povorku. Još nigda nije niko vidio sličnih ljudi — pričali su neki, da dolaze iz samog podzemlja — a od sviju najgrozniji bio je sam gospodar. Ljudi su bježali, žene kliktale od straha, a djeca se sakrivahu u majčinu krilu — bio je užasan — put mu bijaše kao mulj Nila ili ogorjelo drvo, kano zloglasna strašna noć — bio je crn.

A svako, ko je vidio povorku te crne nemani, znao je, da će on dobiti lijepu kraljevnu, jer je nepregledan bio niz tovara — čista, lještava zlata.

Došao je iz onih krajeva — vele — gdje zlato raste. Gdje mravci, koji su manji od pasa, a veći od lisica, grade mravinjake od zlatna praška — taj prašak otimlju ljudi — i to za vrućine, kad se mravi sakriju pred sunčanim žarom pod zemlju — a onda brzo, brzo trče na devama, jer ih mravci — kako pričaju — odmah nanjuše, te udare za njima — i kad ne bi izmakli, dok se mravci sabiraju — ne bi se niko mogao spasiti — i tako je taj narod, koji se nazivlje — Indi — najbogatiji od sviju. A zemlja je njihova — vele — sasvim blizu sunčanom ishodu, pa zato i sunce žeže jače nego igdje, te se kaže, da ljudi o podne u vodi stoje.

Golema povorka pomicala se kao šarena zmija sve bliže i bliže. — I kad su već prvi bili kod vratiju — posljednji od povorke još su bili zastrti žutim prahom, pa se je činilo, kao da dolaze iz podzemlja.

A kad su oni, koji su na dvoru čekali u nadi, da će dobiti kraljevnu, vidjeli gomile zlata crnog čovjeka — odoše svi — jer se nije niko usudio usporediti svoje s njegovim.

A Keopsa obuze golema radost, zlato je zablještilo njegove oči — nije gledao, ko mu donaša zlato, vidio je tek goleme — goleme gomile zlata.

»Njegova je H'ont-sen-sin« rekao je doglavniku Azes-ka-vi »neka je vodi sebi!«

A doglavnik je brzo radosno pohrlio, jer je dosad još uvijek strepio, da kralja ne sklonu suze ili molbe — pohrlio je k crnom čovjeku i rekao: »Tamo su odaje najljepše djeve — kćeri sunca — otac ti je daje.«

A crncu su zabljesnule oči, otvorio je crvena usta i zaurlao od radosti — a za njim je zaurlala sva pratnja strašno — grozno — divlje, da se potresla i sama piramida.

Kraljevna je znala, što znači ovo urlanje — zagrlila je i obujmila majku, a rukom je stisla desnicu ljubljenoga brata.

Zastor se odgrnuo — — a kad je H'ont-sen-sin opazila užasno — crno lice — kliknula je — »Brate« i pala kao bez svijesti.

Crnac je stao na pragu — a kraljeviću je zatitrala svaka žilica od bijesa — trgnuo je mač posvećeni, kliknuo snažno, kao da se kune:

»Sestro — niko te ne brani, niko — ali ti, Ozirise, pomozi i čuj — ne dam sestre — ne dam — ne će je oteti ruka neomaštena krvlju — mojom krvlju — i preko moje lješine!«

*

»A dalje, ne znam ni sam — budući put.« — Bio je konac današnje priče.

(Nastavak slijedi.)

Glazba u starih Grka.

Povijesna crtica.

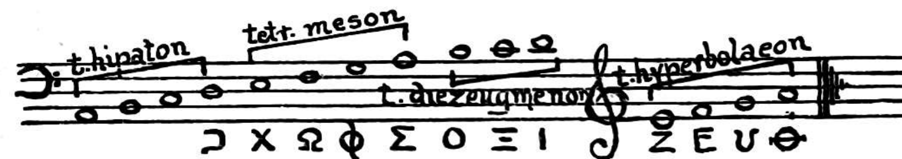
Phil. **Božidar Širola.**

Vrlo se već mnogo pisalo o grčkoj umjetnosti uopće, a napose o pjesništvu, kiparstvu i slikarstvu, nu o grčkoj se glazbi čuje malo što. Pa ipak je grčka glazba bila duša svih drugih umjetnosti, duša sve filozofije i svega duševnoga života. Sa svim je plemenitim težnjama u uskom vezu; udružuje se sa znanostima i umjetnostima, sa matematikom i astronomijom, retorikom, pjesništvom i filozofijom. Da, Pitagorejci zovu glazbu filozofijom, a Sokrat veli filozofiji, da je ona najviša glazba. Kako je bila razgranjena i omiljela najviše nam svjedoči to, što su je Grci digli do prave umjetnosti, a naučali su je i u školama.

Grčku glazbu možemo razdijeliti u teoretsku i praktičnu. U teoretskom dijelu grčke glazbe valjalo bi raspravljati o harmoniji, ritmici i metrici. Ta bi rasprava, ma da je i najzanimljivija, vodila predaleko; a zahtjeva već dublje proniknuće u glazbene tajne. Prikazat ćemo samo povjesni razvoj teoretske glazbe. U praktičnoj glazbi zanimljivo je raspredati o bilježenju kajda, o glazbalima, zbornom pjevanju i plesu.

* * *

Isprva su Grci imali posve jednostavnu glazbu. Nikomaklus (150 g. pr. Kr.) pripovijeda, da je sastojala od četiri glasa (zapravo žice na citari) c—a—h—a, a tu je glazbu po pripovijedanju Grka izumio Hermes; Tareb, sin lidskoga kralja Ahosa, doda k tima peti glas, Hijagnis (bajnovit Frigijac iz pravijeka) šesti, a Terpander, (oko 700 pr. Kr.) najznamenitiji grčki virtuoz sedmi glas. Taj red nazivali su heptahord. Njega su kasnije dopunjavali razni muževi tako, da je glasoviti sustav grčke glazbe imao ovaj opseg.

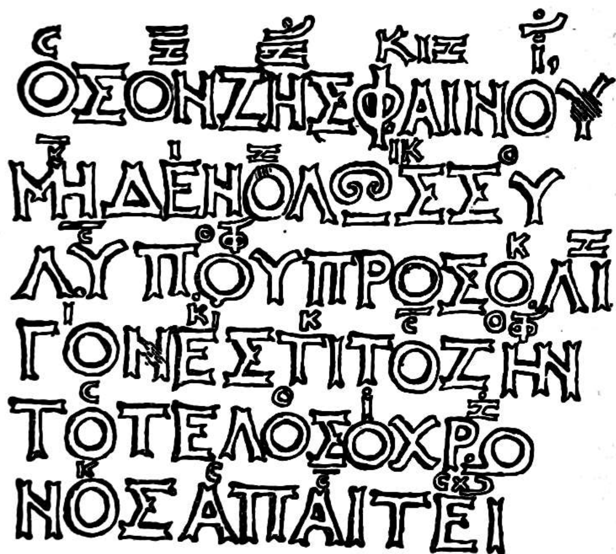

*) Kod sastava ove raspravice služile su ove knjige: Dr. Möhler: Geschichte der alten und mittelalterlichen Musik, R. Musiol: Musikgeschichte i Richter: Lehrbuch des einfachen und doppelten Kontrapunkts.

Kasnije su uzimali za pjevanje još i dalje glasove od $\bar{\bar{c}}$—$\bar{\bar{g}}$. Svaki je glas imao svoje ime, pa su čitavi sistem onda dijelili u tetrahorde (četveroglase), kako je nad kajdama naznačeno. I intervale su dobro razlikovali u konsonantne i diskonsonantne. Osim poluglasa upotrebljavali su i trećine i četvrtine glasa; tako su među **h** i **c** umetali još jedan glas, koji je bio između njih po broju svojih titraja.

Glasovni su sustav dijelili osim na tetrahorde i na ljestvice od osam uzastopnih glasova, a te su nazivali t o n o s. Stari su Grci imali tri takova tonos-a i to dorski, frigijski i lidijski, nu najviše je bio upotrebljavan dorski. Za Alkeja i Sapphe više su upotrebljavali tonos miksolidijski, a i eolski i jonski. Kasnije je porastao broj ovih tonos-a na trinaest, a Aristides Quinctilianus navodi 15 ovakovih tonos-a.

Sva je grčka glazba imala svoj temelj na melodiji. Sazvucima (akordima) još u njih nema traga. Melodiju nazivali su m e l o s, a stavljali je uvijek u stanoviti tonos. Pojedine glasovne pomake nazivali su posebnim imenima kao ploke, anaploke, kataploke itd.

Snimak originalne partiture Seikilosove popijevke (iz Philologa 1893., LII. I.).

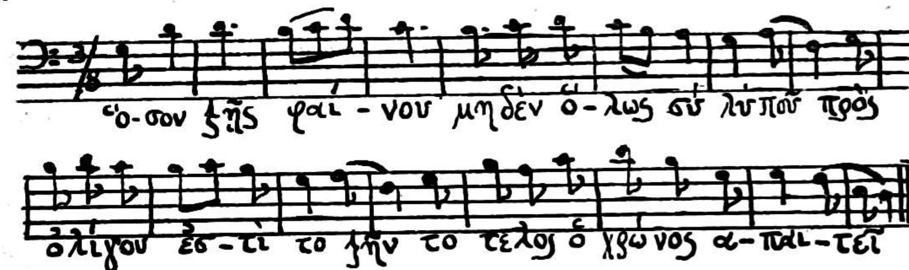
Ritam i metrika stajali su na čvrstom vezu s poezijom, jer su i stvaratelji melodije i pjesme bili isti (*ποιητής*). Kakove su sve ritmičke zanimljivosti ne treba ni govoriti, jer su već dosta poznate, kao alkejska strofa, sapphijska, pa arhiloška strofa.

Tim bi ukratko bilo razloženo, u kolikoj je visini teorijska glazba kod starih Grka; ali za potpuno razumijevanje grčke glazbe potrebuje prikazati glazbenu literaturu u Grka. Tu nam valja spomenuti razne Platonove i Aristotelove spise, u kojima se sporedno govori o glazbi; pseudoaristotelove probleme, harmonijske i ritmijske elemente Aristoksena, učenika Aristotelova, pa djela Euklidova, Philodemova i Didymova o glazbi. Daleko bi nas dovelo, kad bi se detaljnije njima

bavili, tek ih spomenusmo. Najviše je doprinio poznavanju grčke glazbe Rudolf Westphal, kad je izdao Plutarchovu naime Pseudo-Plutarhovu knjigu »*περὶ τῆς μουσικῆς*«. Djelo je ovo crpeno iz vrlo starih izvora, a zagovara osobito stare uzvišene napjeve (melos). Osim toga još čitavi niz pisaca govori o glazbi ili napose ili sporedno.

Do sada poznati ostaci grčke glazbe su ovi: kako je homerska himna Demetri u dorskom prijemetu vrlo sumnjive autentičnosti, tako nam je sigurno pravu melodiju k polovini strofe prve p i t i j s k e o d e o d P i n d a r a vjerodostojno iznesao isusovac A. Kircher u svojoj »Musurgia universalis«. Od Kitaroda Mesomedesa sačuvale su nam se tri himne, m u s i, H e l i j u i N e m e s i, pa onda još pet malih instrumentalnih komada iz neke škole za kitaru i jedna vježba za prste.

Godine 1883. otkrita je kod Trallesa u Maloj Aziji na epitafiju nekoga Seikilosa s k o l i o n (društvena popijevka), i prvi put objelodanjena, a nju je godine 1891. o. Crusiju ritmički i glazbeno analizovao. Da vide naši čitatelji označivanje kajde donijet ćemo ovdje snimak djela originalne partiture i prepis njen na naš kajdovni sustav.

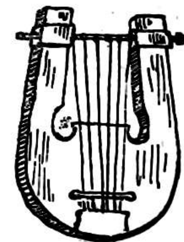
Prepis Seikilosove popijevke na današnje kajde.

Sačuvala nam se još zborna popijevka iz Euripidova „Oresta“ i dvije delfijske himne.

Glazbala su grčka triju vrsta i to: glazbala na žice, puhala i udarala.

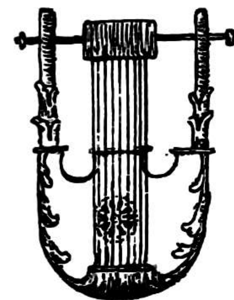

1. *σύριγξ* (FISTULA) (PANIS)

2. *κίθαρα*

2-a. *πλῆκτρον*

3. *λύρα, φόρμιγξ*

Glazbala na žice bila su u glavnom dva i to kitara (*κίθαρα*) i lira (*λύρα, φόρμιγξ, κίθαρις*) (vidi 2. i 3.). Izvodili se glasovi prstima ili udaraljkom *πλῆκτρον*). Ova su glazbala dobivala kasnije razne oblike, a prema tomu su im

i imena promijenili. Tako nalazimo: helis, psalterium, magadis, simikon, pektis (Sapphino glazbalo) barbiton (Anakreontovo glazbalo) i mnogo drugih. — Liru je po pričanju Grka izumio Hermes, a imala je isprva 4 žice, nu kasnije je broj žica porasao na osamnaest. Za sviranja je svirač držao liru među koljenima. — Pronašće kitare pripisivahu Grci Apolonu. Svirala se kitara slično kao lira.

Od puhala je osobito vrijedno spomenuti frule (αὐλός), koje su spajali u čitavi niz (osam njih uporedo) i dobili tako σύριγξ (fistula Panis po Ovidiju, koji ju je opisao kao izum Panov), najomiljeliji instrumenat pučki. Mnogo je melodija, koje su Grci baš za taj instrumenat imali.

Za bojne svrhe i svečanosti upotrebljavali su rogove i trublje kao salpinks (tuba = trublja), keras (rog), karnyks i drugi. Mnogo je ovakovih glazbala nađeno u Pompejima, a sada se nalaze u napuljskom muzeju.

Čini se, da su već Grci — bar pozniji — poznavali orgulje. Zvali su ih hidraulos (vodene orgulje, kod kojih je zrak tjerala voda u svirale, a svirale se otvarale pomoću claves; baš kao u naših orgulja). Iznašašće ovoga nastroja pripisuje se matematičaru Ktesibiju.

Od udaraljki, kojima se Grci služahu, najviše ih je preneseno iz Egipta kao timpanon (veliki bubanj), tympaneion (mali bubanj, talambas), cymbala i dr.

Zborno je pjevanje u Grka bilo vrlo rašireno, a služilo je poglavito kod žrtava, i ples su Grci osobito cijenili, dà, djeca ga morala u školama učiti.

*

Nabrojili smo prije glazbenu literaturu u Grka, pa nam još preostaje, da spomenemo kratki historijat te umjetnosti, koju su Grci cijenili tako jako.

Mitos nam grčki priča mnogo o božanskom porijetlu glazbe, o čudesnom njenom djelovanju. Ta, svako pozna priče o Orfeju, Linosu, Muzaiju, Eumolpu, Amfionu i mnogim drugima.

Grci su dali glazbi neko osobito mjesto i znamenovanje. S pučkim je životom bila u njih glazba usko svezana; kod znamenitih olimpijskih i pitijskih narodnih igara, kod kojih je znameniti frulaš, Sakadis iznio pobjedu svojim »νόμος Πύθιος« (opisivanje Apolonove borbe sa zmajem), pa kod nemejskih igara i Panatenaija u Ateni, kojima je Periklo napravio i posebno mjesto (Odeon) kod svečanih pohoda, kod žrtvenih svečanosti, proslava pobjede, kod vesele gozbe i zabave, svagdje je glazba zauzimala časno mjesto; u veselju i žalosti nalazi ona odraza, k vjenčanju i pogrebu dižu se hvale bogovima, tà Grka prati glazba od kolijevke do groba.

(Nastavit će se.)

U snijegu.

A. H.-D. A. Bišćan.

Bijela koprena odijevaše čitavu okolicu, a leden plašt pokrivaše vode. Slikovito iverje resijaše prozore — siječanj je pohodio prirodu.

Rano se poslije podne spusti već mrak na zemlju. Na bijelu ulicu padaše slabo svijetlo uličnih svjetiljaka. Za uglom se ulice zaustavio skup ljudi. Iz njegove je sredine prodirao očajan ženski glas, čas glasno i uzrujano, čas opet pridušeno i isprekidano. Iz velike stare kuće doleti sluga noseći u ruci zapaljenu svjetiljku. Sada počeše tražiti po pločniku. Svi su pomagali, samo jedan ne.

On se je naslonio na najbliži stup svjetiljke. Svijetao mu kaput bio poderan. Drhtao je od studeni. Nije ni čudo: danas nije baš ništa jeo, a jučer i prekjučer jedva nešto malo . . . Čuo je svaku riječ iz skupa, gorki plač, ali mu se na licu ne pokaza ni traga sućuti. Lice mu bijaše mlado, ali se u nj zasjekla teška tuga, briga, a sada strast: dosta mu je bilo i vlastita jada. Već nekoliko sedmica nije mogao dobiti posla, a kod kuće mu je gladovalo četvero djece i žena. Njegov »mali«, jedinac među tri djevojčice, leži na smrt bolestan. — »Mali mora dobiti Port-vina i najbolju hranu«, rekao je liječnik, »pa će moguće ozdraviti, jer drukčije —« Trzaj ramena bio je svršetak ove rečenice . . . —

»Stotinjarku je izgubila?« upita nov došljak.

»Da, novčarku sa stotinjarkom!«

»Kakva je novčarka?«

»Žuta, kožnata, sprijeda imade srebrna slova, P. N.«

»Ako se ne izgubi samo u snijegu.«

»Toga se i ja bojim. Jadnica! Gospodar će je za stalno istjerati iz dućana, ako ne nađe novca.«

Tako su govorkali oni, što su se kupili oko djevojke. Sada je tu, sada tamo zabljesnula svjetiljka.

»Zaludu! Po noći i u magli ne ćemo ništa moći naći! A ozebst ćemo do kosti.«

»Je li joj se nesreća baš tu dogodila?«

»Gospođica misli tako.«

»Valjda će se javiti onaj, koji nađe novac, ta, ne će biti lopov, da —« zamaknu govornik sa svojim drugom za ugao.

Svjetiljke napokon nestade. Ljudi se raziđoše. Plač se sve više gubio u daljini, a u nj se miješali utješljivi glasovi . . . . .

Malo za tim bilo je u ulici sve tiho. Sada se gane onaj ispod svjetiljke. On pođe na ono mjesto, s kojega su drugi otišli. Tu se baci na zemlju. Mičući se na koljenima pipao je rukama po snježnom tlu. Polagano, nekom mučnom točnošću. Prsti mu prijeđoše svaku jamicu, svaku rupu; a gdje snijeg bijaše zgrnut uz pločnik, tamo mu se ukopaše u nj. Nikakav ga prolaznik nije smetao pri tom poslu. Sada nije više drhtao od studeni: nekakav mu je žar tinjao udovima, a teška bol strujala rukama. Na to se nije obazirao. Navalila je na nj pohlepa za novcem. Vlasi mu se lijepljahu na sljepočicama. Grudi mu se dizahu i spuštahu — stotinu kruna — da ih nađe, mogao bi donijeti svojemu malomu, svojemu Ivici Port-vina, koliko bi god htio, pa k tomu i najboljeg jela! Onda bi mu opet zaigrale oči kao nikada prije. Opet bi klicao »ta-ta« i pružao mu ručice. A oni bi se svi mogli nasititi, i još dva mjeseca živjeti. Dotle bi došao ožujak, a on bi opet dobio posla u tvornici.

100 kruna! . . . . . Onaj, što ih je tražio, izgubio je već sav oprez i mir. Tjeran grozničavom požudom puzao je dalje, bacao snijeg iza sebe, zakapao u nj ruke, piljio u nj pogled. Snijeg, ništa nego snijeg. Naprijed! — — — Što su ono oni rekli? »Ta ne će biti lopov, da —«

»Ne, lopov bi bio, ko bi dopustio, da mu umre dijete, a nije mu pomogao makar na nepošten način«, šaptaše mu zao duh savjesti! — Prođe nekoliko časaka. Najednoć se trgnu ruke, što su kopale. Onaj čovjek zažmirka, kao da ga nešto zasljepljuje, a tada mahne naglo rukom u zrak, da su sa nje poletjeli grumenci snijega, što su se uz nju prilijepili. Skoči na noge i poleti u snježnu mećavu, koja se sve gušće i gušće spuštala sa večernjega neba. Zaustavi se. Gdje je mjesto, što ga je malo prije pretraživao? Vrati se natrag. Zametano. Gdje su

stope? Zametene za nekoliko trenutaka. Već je izpunjena udubina tamo, usjeklina tu..... Svaki je trag zameo bijesan, nijem šum duhova — bijeli su prsti izbrisali ono, što je duh čovječji ugledao........

Groza spopade našega poznanca, strah, kakvoga još nikada nije doživio, strah pred nečim neizmjernim, nevidljivim.... U isto mu doba uzmuči svijest bijesan glad, što ga prije nije osjećao radi uzrujanosti, on u njemu porodi čuvstvo psihičke slabosti. Opet pojuri naprijed, pohiti, kao da ga neko progoni u mrak, koji je obasut bijelim krpicama snijega........

Kod kuće je ostavio nekoliko komada krumpira, da mu od njega žena skuha čorbu. On se toga sjeti. Možda je ostao za nj pun tanjur.

To mu bijaše posljednja misao, koja ga napuni nadom. Još je uvijek padao snijeg, nijemo i gusto. On pokrivaše sve. To bijaše volja Svevišnjega. Ma jedan će ipak naći onu stotinjarku.

Opet mu se misli približiše k toj stvari. Kao što ga god pratijaše snijeg, tako ga i slijeđaše ona. Sada mu mislima zakruži čuvstvo pokajanja: što bi bilo, da je.... —.

Iz tih ga misli trgne plač djeteta iza rasvijetljena prozora. On ga ču sasvim jasno. Možda, možda ide u tom času njegov Ivica onamo, odakle se niko više ne vraća, ali gdje će se s njim ipak sastati — ako to dopusti Gospodar svega. On ne će više otvoriti očiju, jer mu nije donio Port-vina. Port-vino uživahu bogataši kod doručka... Energično se okrene. Opet začuje gorki plač. Ta danas je već slušao sličan plač. On začepi oba uha. Ništa ne htjede više čuti, — ne htjede, da mu se misli opet vrate na ono grozno mjesto, što ga je malo zavelo. Deset časaka iza toga dođe kući. —

Drugo jutro stajaše već rano patnik u svijetlom poderanom kaputu kao obično pred prvim oglasnim stupom i proučavaše vijesti o radu. Ali prije nego li nešto nađe za se, doluta mu pogled do odjela »Nađene stvari,« Tu opazi:

Novčarka sa sadržajem.
Dobiti se može na W.-trgu, broj 5.

Malo dalje ugleda:

Izgubljena novčarka sa stotinjarkom.
Ako je ko nađe, neka je preda u S.-ulici broj 10.

Između oba oglasa stajalo je još nešto. Ne na stupu izraženo crnim slovima, ali utisnuto u dušu jednoga čitaoca mjedenim riječima: prošla noć. Cvil gladne djece i žene. Uz Ivičinu slamnjaču očajna majka kraj podnožja krevetića život, a kraj uzglavlja — smrt!

Ona čekaše samo na posljednji kucaj malahnoga srdašca, kojemu bi gutaj — gutaj vina pružio nov život.

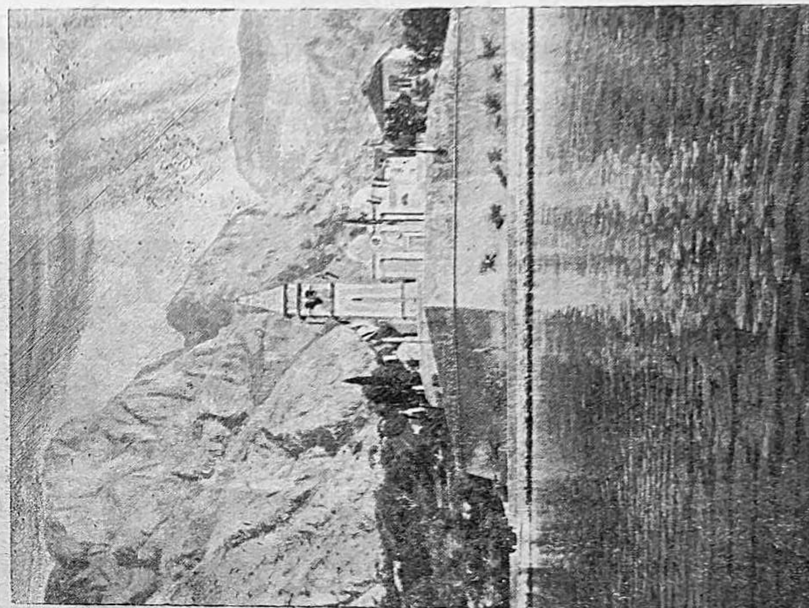
Čovjek stisne smrznute ruke. Jutarnje je svijetlo razpršalo kajanje prošle večeri. Sada se opet ohrabrio, opet bi bio tražio novac, borio se proti snijegu i duhovima. Ali sada bijaše to već prekasno.

Prekasno?!?

Oči mu još jednoć prelete naslov: W.-trg, 5. Onda ih upravi mehanički debelo tiskanom oglasu:

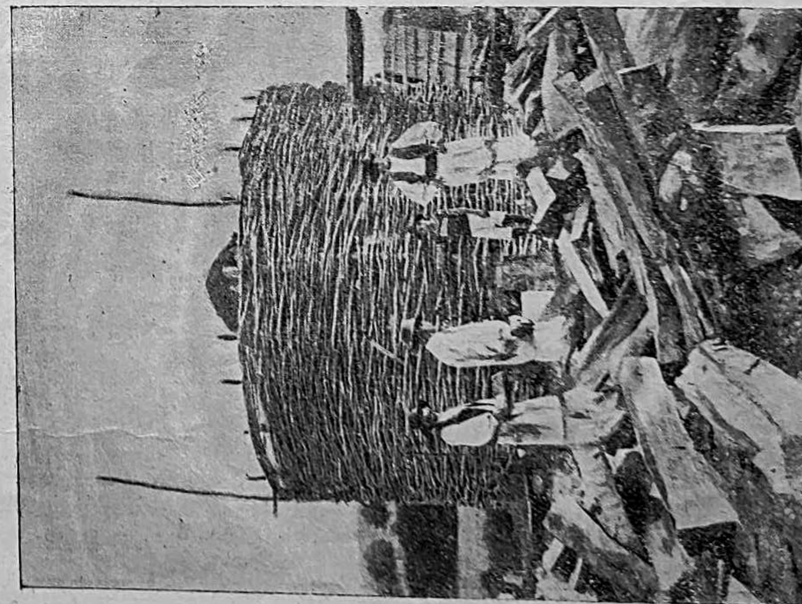
Tražim pouzdana slugu. Prijave u uredu W-trg 1.

«Zasluži Port-vino na pošten način», zašapće nutarnji glas u čitaocu. «Ali sluga mora položiti «kauciju», jer ga drukčije ne će primiti», šane mu drugi. W-trg 1. — — — 5. — — —

Sv. Matej Dobrota kod Kotora.

Fotogr. Ivan Gattin, nautičar.

Vapnenica.

Fotogr. D. Tomašić, realac, Karlovac.

Ruke turne u džep, i pođe prama W-trgu.

Na ulicama je već sve oživjelo. Zvonjava električnih vozova, zvek praporaca na saonama, glas prodavača prodiraše u jutro. Na obzorju probi maglene oblačiće sunčani trak i stvori za bijeli svijet sjajno, svjetlucavo odijelo zračica.

Blizu W-trga susretne ga jedan prijatelj. On je svojim štapom veselo mahao po zraku.

Bio je to Mirko Steen. Ni on nekoliko sedmica nije imao posla. Već izdaleka pozdravi druga u nevolji.

Kada je opazio pozdrav, obijesno mahanje štapom, znao je, da je Steen dobio mjesto sluge.

«Ako misliš u ured na W-trgu 1, Deecke, ne idi onamo. Ja sam dobio mjesto — 60 kruna mjesečno i stan badava. Lijepo — zar ne? Ne obori glave! Ne daj se!»

«Nadam se», pogleda Deecke u zemlju, pozdravi Steena i ode dalje. Prvi mu je oglas propao — možda ne će drugi. «Ta ne će biti lopov, da — zazuji mu u ušima.

W-trg 5. Odlična kuća. Na stubama sagovi. Visoka vrata, predvorja okićena cvijećem. Po obliku visjelo je već nekoliko dana. Ploča na vratima, na kojoj bijaše stanovnikovo ime, posve nova. Po svoj prilici dom mlade obitelji. To je bilo u prilog ranom gostu. Mlada je sreća pouzdana. Mlada će mu ženica tamo unutra za stalno vjerovati u riječi: novčarka iz žute kože, sa slovima P. N. — srebrnim slovima — a unutra stotinjarka.

Moguće, da će još živjeti Ivica, kada se on kući vrati sa Port-vinom, možda nije još prekasno, valjda će još svoje spasiti od glada. Sada nije više njim vladala ona nevidljiva moć, što ga je sinoć tjerala kući, druga ga je dobila u svoje ruke, što mu bijaše stalo za tuđu nevolju, suze, «kada se Onaj gore nije pobrinuo za moju nevolju!?» izmrmlja.

Zvono zazveči pod pritiskom njegove ruke. Prkos prema sudbini, što ga je silio na ovaj smišljeni čin, ulije mu i u korak srčanosti. Pa došla u tom času i sama vlasnica novčarke, on je bio spreman, da se bori pomoću laži do skrajnosti.

Vrata mu otvori služavka, isto tako nova kao i tabla.

«Ah, vi već dolazite na oglas?» pozdravi ga ona i sklopi začuđeno ruke. «Kako je to moguće? Tä ja sam ga odnijela tek pred jedan sat u ured za oglašivanje! A kako se zovete?»

Deecke je skinuo šubaru i vrtio je nemirno među rukama. Toplota i odličnost, što mu se je smiješila iz svakog kutića, sasvim ga zbuni, moguće i pitanje djevojke! Da kaže svoje ime? svoje pošteno ime? . . . . . .

U tom se času otvore sobna vrata. Mlad gospodin pogleda napolje.

«Javlja se već neko?»

«Jest, gospodine», odvrati služavka.

«To je krasno, premda i nepojmljivo! Hodite unutra, dobri čovječe!»

Ovaj nije znao, što se s njim zbiva. Morao je unići unutra, u krasno uređenu sobu, gdje je za stolom lijepa, mlada gospođa baš nalijevala kavu; ona mu je prijazno kimnula glavom.

Došljaku se već na pragu pojavi znoj na čelu. Opet mu zalebdi pred očima ona snježna mećava i sinoćna varava igra duhova — na nj se surva neka tjeskoba, koja ga opomenu, da će ovdje morati priznati, zašto je došao po novac, pa će ga, može biti — radi prijevare — uloviti, — kada već bude trošio novac . . . .

«Valjda ste dobrom prilikom čuli za stvar? Da, zla stvar. — -- Moj mi je sluga nedavno utekao sa — — —. Prešutimo tu gadnu stvar . . . Kako rekoh, ja odmah tražim vjernog čovjeka za slugu. Prvi se molitelj uzima u obzir. Ja dajem mjesečno 50 kruna, ali svaki dan možete dobiti i darova. Hoćete li dakle? —»

«Ali, dragi,» prekine ga mlada žena, «ti još ni ne znaš, da li je ovaj čovjek došao radi službe ili radi novčarke?»

«Bravo!» Mladi se suprug nasmija. »Na to sam posve zaboravio. Dakle, dobri prijatelju, govorite, dolazite li radi službe ili radi novčarke?»

Deecke se sagne za svojom šubarom, koja mu je ispala iz ruke. Ipak brzo odgovori: «Radi službe, milostivi gospodine!»

«To me veseli. U ostalom,» sažalan pogled premjeri siromaha, — «čini mi se, da nemate ništa topla ni u tijelu ni na tijelu. Ja imadem stari, ali vrlo topao kaput. Mina će vam ga dati. A treba li vam još što?»

I naš je poznanac nekada slušao i vjerovao u bajke. Ah, tomu je bilo davno, da je on čitao bajke, u kojima dobrostive vile sipaju svoje milosrđe na smrtne ljude. Sada iskusi, da i u pravom životu zaista imade takovih bajka. Mlada ga gospođa prinudi, da sjedne — kod gospodskoga stola — kraj budućega gospodara. On otare svoje suze zahvalnice i započne pripovijedati o svojoj bijedi, o djeci, o ženi, o Ivici, o liječnikovoj naredbi . . . Kada sve to ispriča, navališe mu na oči suze pokajnice; i sada ispripovijeda svoju zgodu sa novčarkom i veliku milost Onoga, kojemu je već spočitnuo, da ga je zaboravio. Blaženi mu supruzi ganuti dadoše topao kaput, jela i Port-vina u košaru, da to odnese kući, a onda mu predaše i novčarku sa stotinjarkom, da je uruči vlasnici. Sav blažen i preporođen izvrši prije svega svoju prvu pokoru — odnese novac vlasnici, koja ga je također htjela nadariti. On odbi sve, samo je zamoli, da joj nešto ispriča. I njoj ispripovjedi ukratko jučerašnji i današnji događaj, a onda veseo odhita k svojima.

Malo zatim vladala je u Deeckeovom stanu neka nijema svečanost Troje srećne, site dječice stajalo je oko Ivičina krevetića, već su mu se zjenice počele sjajiti. A roditelji stiskahu ushićeni naizmjence desnice. U tom se času najednoć pričini Deeckeu, kao da se uska sobica širi, kao da stoji u nekom bajnom Božjem hramu — tako reći — u predvorju neba. On klekne i pozva čitavu obitelj, da se zahvale svojemu Dobročinitelju. Svi sklopiše ruke, podigoše oči k nebu, a otac izgovaraše poluglasno, vlažnih očiju, molitvu zahvalnicu, završivši je drhtavim glasom: »Otpusti nam dugove naše . . . . . . ne uvedi nas u napast, nego nas izbavi od zla . . . .!«

Svečane narodne igre kod starih Grka.

Dimitrije Vac, cand. phil.

Grčki je narod imao mnogo svetkovina, a to je posve i razumljivo, kad znademo, da su Grci imali mnogo bogova, kojima su iskazivali i različne počasti. Nekoje je svetkovine slavio čitav narod sa velikim sjajem i igrama, a nekoje su slavila samo pojedina grčka plemena.

Najsvečanije bile su svetkovine n a r o d n e i g r e, kod kojih su mogli učestvovati jedino Grci. Na tim su narodnim igrama bile različne utakmice, i za svakoga je Grka bilo najveće odlikovanje, ako je ostao pobjednikom.

Već Homer, stari grčki narodni pjesnik spominje igre u Ilijadi i Odiseji. Tako n. pr. plastički opisuje igre, koje je priredio grčki junak Ahilej u počast

svojemu pokojnomu prijatelju Patroklu. Jednako u Odiseji opisuje igre Feačana, koje su priredili Odiseju, kad je za lutanja naišao k njima. Grci su držali, da narodnim igrama ugađaju bogovima, pa zato i veli njihov filozof Plato, da su bogovi prijatelji natjecanja.

Od sviju narodnih igara najznamenitije su bile olimpijske igre. Zovu se po Olimpiji, ubavoj dolini grčke pokrajine Elide, gdje su se i priređivale te igre. Olimpija je bila sveto mjesto Zeusovo, sa dvije strane opkoljena rijekama, s treće strane brežuljkom Kronijem, dok je sa četvrte strane pukao veliki prostor trkališta za ljude i konje. U Olimpiji je bio ograđen krasan gaj (zvao se Altis), u kojemu su bili spomenici od mjedi i mramora, veliki broj žrtvenika i drugih svetinja. U tom je gaju bio i hram sa kipom boga Zeusa, koji je sjedio na stolici od same ebanovine, zlata, bjelokosti i dragulja. — Nedaleko od hrama bio je pritanej, t. j. zgrada, u kojoj su se gostili pobjednici na olimpijskim igrama. Osim toga je bila sva sila mramornih spomenika sa urezanim likovima sviju pobjednika. — Iza ovoga gaja bio je stadij i hipodrom[1] za natjecanje takmacâ. Stadij bio je duga pačetvorina, ograđena unaokolo nasipom od zemlje, odakle su ljudi gledali takmace. Obično je imao taj nasip s nutarnje strane kamene stube za sjedala. Trkalište je bilo dugo 192·27 metra, a na metama, odakle su Grci za utakmice trčali, bile su kamene ploče. Takmaci su mogli biti samo neporočni Grci, a utakmicu njihovu smjeli su gledati jedino muškarci i djevojke. Udate su žene morale ostati doma. Bile su dvije vrsti takmaca: agonisti i atleti. Agonisti su se vježbali, da im tijelo bude što okretnije i da ima što skladniju ljepotu, dok su atlete kao i današnje atlete išli samo za tim, da im bude tijelo što jače i veće.

O tim se grčkim atletama pripovijedaju vrlo čudne stvari. Tako se n. pr. veli za atletu Miltona iz Krotona, da je jednom nosio velikoga bika na plećima preko cijeloga trkališta, i da ga je onda pojeo za jedan obrok.

Na olimpijske igre dolazio je sav grčki narod i iz najudaljenijih krajeva. Već mnogo prije nego su počele igre, išli su glasnici po svim grčkim zemljama i naseobinama, da pozovu na njih sve Grke, i da ujedno proglase mir božji. Za vrijeme naime olimpijskih igara nije smio niko ratovati, i ko se ogriješio, bio je oglobljen i nije smio za neko vrijeme dolaziti u Olimpiju. Igre su trajale pet dana.

Što se više približavalo vrijeme olimpijskih igara, bivalo je u cijeloj Grčkoj sve življe. Po cestama su išle karavane, po moru plovile su lađe iz Azije, Afrike i sa italske i sicilske obale. Iz pojedinih su gradova dolazila na kićenim kolima poslanstva u sjajnom ruhu. Trgovci opet kraj rijeke Alfej razapeli su šatore i nudili robu. Osvanuo je i prvi dan slave! Već u zoru skupilo se more naroda i jedan se s drugim živo razgovara o takmacima, koji će se natjecati na trkalištu za prvenstvo. U gaju na svima žrtvenicima puše se krvne žrtve, a u sudnici sakupili su se takmaci i suci oko kipa boga Zeusa, i zaklinju se: takmaci, da će se pošteno vladati pri natjecanju, a suci, da će biti pravedne sudije.

Drugi dan i daljnih dana počelo je u trkalištu natjecanje: Rano u jutro sakupili su se suci, odjeveni u grimizno ruho, i takmaci. Na dani znak počeli su trčati svi takmaci i to tako, da su 24 puta pretrčali cijelo trkalište. Iza toga su trčala po četvorica u skupini do mete. Napokon su se natjecali pobjednici pojedinih skupina. Ko je sad došao prvi do mete, onaj je dobio paomovu grančicu.

[1] hipodrom = trkalište za konje.

Druga je bila vrsta natjecanja rvanje. Rvanje je bilo dvostruko: ili da je rvač oborio rvača, ali ga je pustio, da se dalje bori, dok ga nije oborio triput uzastopce, ili nije dao protivniku, da se digne, već se s njim dalje borio, dok ga nije posve svladao.

Osim rvača bilo je i šakača. Ovi su omotali ruke remenjem okovanim čavlićima i olovnim kvržicama, te su se onda udarali većinom u lice. Često se gdjekoji od udarca srušio mrtav na zemlju. Bila je još jedna vrsta rvanja — pankratija t. j. rvanje spojeno sa šakanjem. Ovo natjecanje znalo je potrajati do kasno u noć, a onda bi nastala gozba do zore.

Četvrti je dan bio najsvečaniji. Bilo je natjecanje na četveroprežnim kolima u hipodromu (trkalištu za konje). Ovo je trkalište bilo nešto udaljeno od stadija i bila su u njemu na uglovima podignuta dva stupa kao mete, oko kojih su morala kola za utrke zakretati. Već u jutro skupili bi se u hipodromu takmaci sa kolima i mnoštvo naroda i na znak trubljača počeli bi letjeti konji. Uzvitlala bi se tada prašina, vriskali bi konji i glomotala bi kola, koja su bila kao niske dvokolice sa košem sprijeda zatvorenim, a straga otvorenim. Najveće je nastalo komešanje kod zakretanja oko stupova. Tu su se kola s kolima često srazila, ili je osovina zapela o stup, pa su se onda konji poplašili, a upravljači na kolima iskrvavili. Podigla se tad vika naroda, vriska konja, jauk nastradalih upravljača. Pobjednikom je bio onaj, koji je obišao na kolima 12 puta oko stupova. Osim utrke na kolima bile su istoga dana utakmice sa kolutom (*δίσκος*), u skoku, trku i t. d.

Peti dan završila je svečanost i tada su se dijelile pobjednicima nagrade. Te su nagrade bile vijenci od maslinovih grančica, kojim su vijencima ovjenčali suci glave pobjednika u Zeusovu hramu, a glasnici su svečano proglasili pred narodom njihova imena, njihovih otaca i imena rodnih mjesta. Nato je nastala gozba. Pobjednici su se gostili u pritaneju, a ostali narod pod šatorima. Zborovi pjevača neprestano su pjevali u čast bogovima i pobjednicima.

Na posebni su način priredila slavlje rodna mjesta u čast pobjednicima. Na ulazu u grad sakupili bi se svi građani i burno bi pozdravljali pobjednika, koji se vraćao iz Olimpije. Pobjednik se vraćao odjeven u grimizno odijelo i ovjenčan vijencem na kolima sa četiri bijelca, u pratnji svojih znanaca i rođaka. Zajedno s povorkom otišao je pobjednik u glavni hram, gdje je ostavio vijenac, a onda je započela gozba. Pobjednicima na olimpijskim igrama dizala su rodna mjesta kipove na trgu i u javnim zgradama. Kod svečanosti imali su odlično mjesto. Isto je tako smio svaki pobjednik podići u Olimpiji pobjedni spomenik, a ako je 3 put pobijedio, smio je u taj spomenik urezati i svoj lik.

Ove olimpijske igre obdržavale su se iza svake četvrte godine, i razmak vremena između jedne i druge igre zvao se jedna olimpijada. Računa se, da je bila prva olimpijada 776. god. pr. I. Olimpijske su se igre održale do 4. vijeka po Isusu; 394. god. ih je naime car Teodozije ukinuo. Osim olimpijskih igara bile su i druge narodne igre: pitijske, nemejske i istmijske.

Slične su bile narodnim igrama druge neke svetkovine kao panateneje, koju su svetkovinu slavili Atenjani svake godine između polovice srpnja i kolovoza u čast zaštitnici, božici Ateni. Bile su male i velike panateneje. Male su se slavile svake godine, a velike svake četvrte godine, koje su trajale bar 6 dana. I na tim panatenejama bila su raznovrsna natjecanja. Zatim su bile Dionizove svetkovine i to četverovrsne: seoske Dionizije, Leneje, Antesterije i gradske Dionizije. Gradske ili velike Dionizije bile su najsvečanije, a slavile su se u mjesecu elafebolijonu (polovica ožujka i travnja). U to su

doba donosili podanici u Atenu danak, pa ih je grad sa sjajem dočekao. Na ovim su se Dionizijama natjecali pjesnici dramama, koje su se pred narodom prikazivale. Svaki je pjesnik morao sastaviti tetralogiju (4 drame) ili trilogiju (3 tragedije) i jednu satirsku igru. Suci su odredili, koji je pjesnik postao pobjednikom.

Svaštice.

Fata morgana. Krasni prirodni pojav, koji se rijetko pokazuje u našim krajevima, vidio se dne 15. siječnja o. g. u Zagrebu. Trajao je na žalost tek 5 časa tako, da je malo ko primjetio. Oko 7 i $^1/_2$ u jutro bio je južni dio horizonta jasno modar, a tamna grimizna crta provukla se horizontalno s tlom. Na toj se je crti razabirao čitav kvarnerski zaliv s otočjem, što više i. Rijeka i lijepa Opatija mogle su se lasno naći u toj divnoj slici.

Dobrotvori naroda. Kao što su Isusovci prvi osnovali gimnazije u Hrvatskoj, vrli biskup Strosmajer položio temeljni kamen i sveučilišta i akademije, tako je i sada darovao golemu svotu od dvije stotine tisuća kruna Dr. Juraj Žerjavić, župnik Marije Bistrice, u svrhu, da se u Hrvatskoj osnuje tehnika. Svaki, ko znade, od kolike su važnosti visoke škole osobito pak tehnike, koje bi kod nas probudile novu granu najkorisnijeg zanimanja, morat će se iskreno obradovati, što nam je Gospod dao takovih mecena, i neustrašivih nosilaca naše prosvjete.

Romani. U današnje doba, kada su cijeli svijet poplavili svakovrsni romani najneznatnije vrijednosti, dobro je znati, šta veli o romanima glasovita spisateljica Germaine Necker: »Romani, pa bili i najbolji, čine uvijek nešto zla: Oni nas, ako ništa drugo, upućuju prije vremena u sve one uzvišene i skrovite tajne naših osjećaja. Danas ne možemo imati nikakvog novog čuvstva, da pri tom se ne sjetimo, kako smo u kojemu romanu nešto slična čitali. Knjige su strgle svaki zastor s naših duša.« Prijatelji romana, jeste li čuli?

Iz carstva brojeva. Francuski je matematičar Moiran otkrio jednu spomena vrijednu osebinu broja devet. On je pronašao, da je diferencija između svakog dvoznamenkastog broja i broja, koji nastane, kad se dotični broj straga čita, devet ili uopće višekratnik od devet. Na pr. broj 15 glasi straga čitan 51; diferencija između 15 i 51 iznosi 36, a 36 (4 × 9) je višekratnik od 9. Ili broj 12 ostraga čitan iznosi 21, diferencija između 12 i 21 iznosi 9.

To isto svojstvo imaju i kvadrati i kubusi tih brojeva. Kvadrat broja 12 iznosi 144, kvadrat broja 21 iznosi 441. razlika njihova je 297 = 33 × 9, dakle višekratnik od devet.

Kubus je od 12 jednak 1273, a kubus od 21 jest 9261. Njikova razlika iznosi 7533 = 837 × 9, dakle višekratnik od devet.

Bi li nam htio koji mladi matematičar izračunati, da li to Moiranovo pravilo vrijedi i za sve troznamenkaste i četveroznamenkaste brojeve? Ako ne vrijedi, kod kojega broja ne vrijedi?

Lambdas.

Nepomnja. O našim se Dalmatincima veoma mnogo priča, o njihovim vrlinama i manama, o narodnom mudroslovlju, pa i ovo:

„Ma, kume! Mate, jesi li čuja, da je našeg Juru ubilo vrime u sarajevskom polju?“

„Ma Bog ga vidija, što se nije vrca, ima je kud!“

(Bez uvrede!)

Autosugestija. Nedavno se probudio neki gospodin u Londonu, ranim jutrom i opazi, da nema njegovih umjetnih zuba (Gebiss). Budući da ga je bolio želudac, bio je uvjeren, da je zube progutao. U strahu pohrli u obližnju bolnicu i umoli liječnika, da mu raspori želudac i izvadi zube, jer se boli sve više povećavaju. I već je ležao na stolu za operiranje, kad dohrli služavka rekav, da je našla zube pod krevetom. — Operacija je dakle bila nepotrebna, a i boli su prestale.

Kinesko pitanje: koliko imaš godina? O tom nam donosi smotra »Die katholischen Missionen«, zanimivu crticu, mislim, da će i naše čitatelje u velike zanimati.

Stara je poslovica: Koliko ljudi, toliko ćudi; koliko naroda, toliko običaja. Pa tako i kod Kineza .... Kod nas se u Evropi rijetko događa, da ko koga pita za starost, a kod Kineza je to prvi pozdrav, ako se s osobom ne pozna

Više ima načina, kojima se Kinezi služe pitajući za godine, t. n. pr, Ki soei ni? Koliko imaš godina? — Cheu ki soei ni? Deset godina i koliko još? — Pitanja većinom ovise o vanjštini čovjeka.

Nu pravo je kinesko pitanje

Chu chen mo? Koja si životinja? t. z. koja životinja označuje tvoj rođendan?

Pa šta znači čudni pozdrav sinova u carstvu sunca? — Evo šta znači!

Kinezi dijele dob prema dvanaest godina, koje su označene s dvanaest raznih životinja. Pregled od 1909. nazad.

	dob						
Štakor	9	21	33	45	57	69	81
	rođen godine						
	1900	1888	1876	1864	1852	1840	1828
Vô	8	20	32	44	56	68	80
	1901	1889	1877	1865	1853	1841	1829
Tigar	7	19	31	43	55	67	79
	1902	1890	1878	1866	1854	1842	1830
Zec	6	18	30	42	54	66	78
	1903	1891	1879	1867	1855	1843	1831
Zmaj	5	17	29	41	53	65	77
	1904	1892	1880	1868	1856	1844	1832
Zmija	4	16	28	40	52	64	76
	1905	1893	1881	1869	1857	1845	1833
Konj	3	15	27	39	51	63	75
	1906	1894	1882	1870	1858	1846	1834
Ovan	2	14	26	38	50	62	74
	1907	1895	1883	1871	1859	1847	1835
Majmun	1	13	25	37	49	61	73
	1908	1896	1884	1872	1860	1848	1836
Pjevac	12	24	36	48	60	72	84
	1897	1885	1873	1861	1849	1837	*1825
Pas	11	23	35	47	59	71	83
	1898	1886	1874	1862	1850	1838	**1826
Svinja	10	22	34	46	58	70	82
	1899	1887	1875	1863	1851	1839	***1827

* = 1909. ** = 1910. *** = 1911.

dakle sad upitaš kineskog pokretaša: koja si životinja? — Ako ti odgovori, da je majmun, znak je, da ima 1, ili 73, ili 25, t. j. da je rođen 1808, ili 1896, ili 1884. Ako ti rekne, da je svinja, znak je, da ima 10, ili 22, ili 34 godine.

Točnost sam sebi označi iz poteza lica.

Ala su ga naši Kinezi mudri!

Radmanović.

Šala.

Pobožno dijete. Tetka: Koje ćeš ti sebi zvanje odabrati Milko?

Milko: Ja ću biti misijonar.

Tetka: Vidiš, to je lijepo od tebe, jer plemenitijega zvanja doista nema. Ali reci mi, jesi li ti sam došao na tu, tako lijepu namisao.

Miljko: Pa da! Ja bih rado vidio jednom, kako divljaci peku čovjeka.

Pozor matematičari! Neka se nađe nepoznanica x iz ove jednadžbe:

Neki je brod dug 10 met., širok 3 met., a dubok 4 met. — Koliko je star kapetan?

Poznaje literaturu.

»Poznajete li Wallaceovog Ben-Hura?«

»Dakako!«

»Pa kako vam se sviđa?«

»Nu — čitao ga baš nijesam — imao sam ga onomadne u ruci — kad sam se fotografirao.

St. J.

Moderna djeca.

Majka: »No Marine, kako je ispao današnji ispit?«

Marin: »Sjajno! Mi smo odgovarali sve krivo, a učitelj je cičio od jada.«

Amater (kojega proždire lav). »U, šteta, da nemam fotografskog aparata, to bi bila prekrasna moment-snimka.

Uvijek đak:

Đak: Molim jednu kartu za Sisak.

Činovnik: Koji razred

Đak: Drugi a. dolnjogradske gimnazije.

Arhaizam.

Profesor: Recite mi Vražiću, koliku je vojsku mogao podići kralj Tomislav?

Đak: Oko 10.000 artilerista!

Ili — ili. Konobaru, nekamo mi je pala jedna kruna, ako ju nađete, vratite mi ju sutra — ako je ne možete naći, onda je zadržite. —

Akrostih.

Božo Borko. — »Tajna«.

— ura
— ran
— oda
— bar
— ako
— ika
— van

Skrivačica.

E. Kulčar. — »Tajna«-

Zmija plazi jamama.

Matematički sofizam.

(Dokaz, da su svi brojevi međusobno jednaki).

Poznato nam je, da je

$a^m : a^n = a^{m-n}$ Uzmemo li m = n to je

$a^m : a^m = a^0$ Svaki broj dijeljen samim sobom daje jedinicu t. j.

$a^m : a^m = 1$ prema tome je na isti način i

$a^0 = 1$

$b^0 = 1$ (a i b su sasvim povoljni brojevi). Iz gornjih jednadžba slijedi, da je

$a^0 = b^0$ (Dva broja jednaka 3-em broju i međusobno su jednaka).

Korjenim li lijevo i desno

$\sqrt[0]{a^0} = \sqrt[0]{b^0}$ otpadaju mi eksponenti i dobivam

$a = b$ dakle svaki je broj jednak svakom, jer je **a** i **b** povoljan broj.

I. Viola.

Rebus.

S. Harapin.

F +
L E

Opreke.

Božidar Borko.

Nije noć
Onaj rat
Crno selo
Dođe ona
Jesti ti

Odgonetke zagonetki br. 7.

Malo računa: Onaj je čovjek kupio:

10 kom.	volov. koža	(kom. po 10 K ukup.)	= 10 K
2 »	krav. »	(» » 6 » »)	= 12 »
88 »	teleć. »	(» » 1 » »)	= 8 »
100 kom.	»		= 200 »

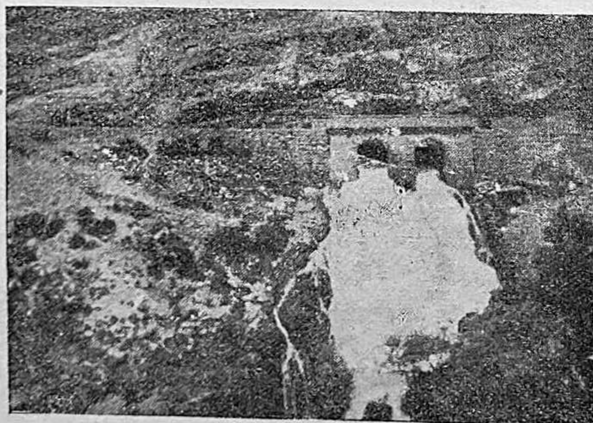
Homonim = Milan.

Raširivaljka. = Ebro, rebro, srebro.

Popunjivaljka. Zvuk, arak, grad, rana, emil. bura = Zagreb.

Odgonetnuli su: Makso Pieczka, Vararaždin, Daniel Rácz, gor. gimn., Zagreb, Janko Erdelj, Petar Krešimir, Zovka Zahumski, Vladimir Hranilović, sve, Stanko Horapin. r. Zagreb. Vjekoslav Rozgaj r. Karlovac, Dujan Nazor 1 Spljet (2. 3. 4.) Josip Šurina, VIII. r. gor. gimn.

Amateurov kutić.

Izvor „Komadine“. Fotografirao Mile Sertić.

L. Z., učit. pr. Motiv je preobičan, a obradba nije dosta snažna. Uvrstili bi možda, ali naši čitaoci vole više radnje.

D. J. u Z. Odviše naliči školskoj zadaći, pa onda pjesma bi morala biti ipak malo poetičnija (srok, ritam?).

A. D. u Z. Jesi li počeo?

M. M. u S. Ne uzdišite toliko, u Vašoj se pjesmi od 15 verzova opetuje 10 puta »Oh!«.

Pjesnik. Pišete: »U mnogim i premnogim se listovima isticale moje pjesme, a eto da i tom slavnom uredništvu, počastiv ga, podam mrvu, koja neka se evo sada, ne malo zgodna, ističe, ako i prva već, a ne zadnja. S dužnom poštom »P«.

Evo je:

Našoj Ateni.

Stari ti, Ateno Dubrovniče
Velje gnjezdo ti kraj mora slanog
Iz kojeg su izletale luči
Svjetle luči hrvatske od krvi
Prvi put ste zatitrale žice
Pjevale ste ko morske sirene
A pod rukom naših alemova
Marulića, Gundul, Menčetića. »Pjesnik«.

Dragi pjesniče!

Znate, mi nijesmo „pjesnici“, pa ne zamjerite, ako ne shvatismo situacije, pa moradosmo zatražiti komentar i tumačenje, kojega smo i dobili od jednog »stručnjaka«. Stari Dubrovnik je gnjezdo kraj slanog mora (slan osobito dobro djeluje na čitatelje, mogli ste poslati par kilograma soli (NaCl), da posolimo čitavu pjesmu). Iz tog gnijezda ili slanog mora, to se ne razabire pravo, izletale su luči. Da, sad već vidimo, da nijesu izletale iz slanog mora, jer su svijetle, a u moru bi sigurno utrnule — samo čudno, da te luči nijesu upalile gnijezdo. Ali svejedno — poetica licentia. Nego sada su te luči (načinjene iz hrvatske krvi) dobile žice i zatitrale — žice su zapjevale kao sirene — koje idu »ajnghengt« s Marulićem, Gundulićem i Menčetićem. Ne bi smo se u ostalom ni toliko zabavljali, kad to ne bi bila mrva sa bogatog stola. Pošaljite još što — priuštite nam i opet malo zabave. S dužnom poštom!

V. J. (D.) u O. Stvarca je lijepa, ali je preteška za nas — pošaljite u koji viši list.

M. pl. T. u B. Uvrstit ćemo s radošću, javite se i opet.

S. J. Zagorski. Isto kao i posljednji put — ipak ćemo uvrstiti, kad bude zgodno.

Odgonetačima. Šaljite riješenja zagonetki čim prije, ako zakasnite, ne možemo više uvrstiti vašeg imena — a vi se onda ljutite i pitate uredništvo — »kako to?«

Drugo polugodište „Krijesa“.

Budući nam se javilo mnogo **novih pretplatnika**, a prvi su su brojevi „Krijesa“ posvema rasprodani, to ćemo „Krijes“ urediti tako, da će se **počam od jedanaestog broja moći na njeg s nova predbrojiti.**

Drugo polugodište „Krijesa“ t. j. brojevi 11., 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19. i 20., bit će gotovo samostalna cjelina. Roman će se „Priča hijeroglifa“ istina nastaviti, no novih pretplatnika radi, ispričat ćemo **sadržaj** svega, što se pripovijedalo od 1.–10. broja. Sadržaj ćemo otisnuti na omotu 11. broja.

Važna će biti nova rubrika „Fotografija“, Omiljeli će se „Ludendo discimus“ također nastaviti, kao i sve ostalo.

Cijena za drugo polugodište (s poštom) K 1·80.

Pretplata za cijelu godinu ostat će dakako ista K 3., i oni, koji se pretplatiše već na cijelu godinu dobivat će i dalje, svoje brojeve — bez brige. **Novi pretplatnici neka se odmah jave** — da znademo u koliko komada treba da otisnemo novu nakladu.

 Amateuri — fotografi!

Još nema ni jednog hrvatskog lista za amatere i fotografe, koji bi davao upute, donašao raspravice i reprodukcije njihovih slika!

„Krijes će to činiti počam od 11. broja (Drugo polugodište)!

Posebnu rubriku **„Fotografija“**, uređivat će poznati stručnjak, koji je dosele jedini napisao hrvatsku „Uputu u fotografiranje“ — **prof. Juraj Božičević.**

Reprodukcije naših slika, bit će tiskane na posebnom finom „Chrompapieru“ prema potrebi i u originalnom tonu (boji).

Slike, upiti, i sve ostalo, što se tiče fotografije, neka se šalje na adresu:

Vel. gosp Prof. Juraj Božičević, Spljet — (Dalmacija).

Amateri na okup! **Pretplata za drugo polugodište samo K 1·80.**

Sabirači maraka.

Ne trebate se više predbrajati na skupe strane listove. — „Krijes“ će vam kao dosele, tako i nadalje točno bilježiti **nove marke** i sve ostalo važno za vas – a uz to vam pružati lijepu ostalu lektiru!

Pretplata za drugo polugodište samo K 1·80.

DRUGOVI! ŠIRITE „KRIJES“,

koji vam osim lijepa, zdrava i poučna štiva otvara pogled u svijet — pripovijeda o najnovijim izumima, a osim toga je jedini hrvatski list, koji donaša vijesti o „fotografiji“ i o novim markama!

Jedanaestog broja ne ćemo slati onima, koji ne plate pretplate, ili barem dopisnicom ne jave, kad će platiti.

Rukopisi se šalju uredništvu „Krijesa“ (Zagreb, Đure Deželića prilaz broj 23), a narudžbe i pretplata upravi (Zagreb, Kaptol broj 27).

TISKARA HRVATSKOG KATOLIČKOG TISKOVNOG DRUŠTVA U ZAGREBU.